

ВЕСТНИК
НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕХНИЧЕСКОГО
УНИВЕРСИТЕТА
«XIII»

8-2' 2002

Харьков

ВЕСТНИК НАЦИОНАЛЬНОГО ТЕХНИЧЕСКОГО УНИВЕРСИТЕТА "ХПИ"

Сборник научных трудов
Тематический выпуск
"Технический прогресс и
эффективность производства"

8 – 2 ' 2002

Издание основано Национальным техническим университетом
«Харьковский политехнический институт» в 2001 году

Государственное издание
Свидетельство Госкомитета по
информационной политике Украины
КВ № 5256 от 2 июля 2001 года

КООРДИНАЦИОННЫЙ СОВЕТ:
Председатель
Л.Л.Товажнянский, д-р техн.наук. проф

Секретарь координационного совета
О.Б.Анинко, д-р техн.наук, проф.

А.И.Марленко, д-р техн.наук, проф.
Е.И.Сокол, д-р техн.наук, проф.
М.Д.Годлевский, д-р техн.наук, проф.
В.Г.Данько, д-р техн.наук, проф.
В.Д.Дмитриснко, д-р техн.наук, проф.
В.Б.Клепиков, д-р техн.наук, проф.
В.А.Лозовой, д-р фил.наук, проф.
О.К.Морачковский, д-р техн.наук, проф.
М.И.Рыщенко, д-р техн.наук, проф.
В.Б.Самородов, д-р техн.наук, проф.
В.П.Себко, д-р техн.наук, проф. В.И.Таран,
д-р техн.наук, проф. Ю.В.Тимофеев, д-р
техн.наук, проф. А.Ф.Шеховцов, д-р
техн.наук, проф. П.Г.Перерва, д-р экон.наук,
проф. Н.И.Погорелов, канд. экон.наук, проф.

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Ответственные редакторы:
П.Г.Перерва, д-р экон.наук, проф.
Н.И.Погорелов, канд.экон.наук, проф.

Ответственный секретарь:
О.И.Савченко, канд.экон.наук

Мищенко В.Я.; д-р экон. наук, проф.
Яковлев А.И.; д-р экон. наук, проф.
Тимофеев В.М.; д-р экон. наук, проф.
Гуревичев М.М.; д-р экон. наук, проф.
Заруба В.Я.; д-р экон. наук, проф.
Ивии Л.Н. д-р техн. наук, проф.
Орлов П.А. д-р экон. наук, проф.
Герасимчук В.Г., д-р экон. наук, проф.
Кузьмин О.Е. д-р экон. наук, проф.
Гончаров В.И. д-р экон. наук, проф.

Адрес редколлегии: 61002, Харьков,
ул. Фрунзе, 21. НТУ-ХПИ".
Кафедра организации производства и
управления персоналом, тел.(0572) 473-107

Харьков 2002

Вісник Національного технічного університету "Харківський політехнічний інститут". Збірник наукових праць. Тематичний випуск: Технічний прогрес та ефективність виробництва. - Харків: НТУ „ХПІ”. -2002. №8-2., 228с.

У збірнику наукових праць НТУ „ХПІ” розглядаються актуальні питання побудови ринкової економіки в Україні: перспективи і актуальні проблеми правової охорони та ринкового використання інтелектуальної власності, комерціалізація технології, правова охорона комп’ютерних про-грам, перспективи розвитку та вдосконалення законодавства, кадрове забезпечення сфери інтелектуальної власності, інвестиційний клімат та перспективи використання результату інтелектуальної праці у господарчій обороті та інш.

Для викладачів, наукових та практичних працівників, спеціалістів та аспірантів.

В сборнике научных трудов НТУ „ХПИ” рассматриваются актуальные вопросы построения рыночной экономики в Украине: перспективы и актуальные проблемы правовой охраны и рыночного использования интеллектуальной собственности, коммерциализация технологии, правовая охрана компьютерных программ, перспективы развития и усовершенствования законодательства, кадровое обеспечение сферы интеллектуальной собственности, инвестиционный климат и перспективы использования результатов интеллектуального труда в хозяйственном обороте и др.

Для преподавателей, научных и практических работников, специалистов и аспирантов.

**Рекомендовано до друку Вченою Радою НТУ "ХПІ";
Протокол № 2 від 25 жовтня 2002р**

УДК: 347.218.23

Н.В.Бондаренко, к.е.н.,

Я.А.Максименко, к.е.н.

РОЗДЕРЖАВЛЕННЯ ВЛАСНОСТІ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В Україні триває процес роздержавлення власності, який має динамічний характер. Станом на 1 липня 2002 року в країні змінили форму власності 81016 об'єктів, з яких майже три чверті належали до комунальної власності, решта - до державної. Питома вага об'єктів, що змінили власність з початку процесу приватизації, залишалась найбільшою в Донецькій (11,0% від їх загальної кількості по Україні), Львівській (9,6%) областях.

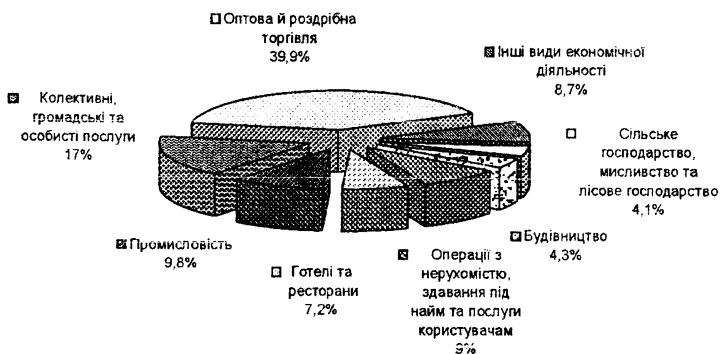

Рис.1 Розподіл кількості об'єктів, які змінили форму власності, за окремими видами економічної діяльності на 01.07.2002

Із загальної кількості реформованих об'єктів майже три чверті набули колективної форми власності, більше чверті – приватної, ще 15 об'єктів – власності міжнародних організацій та юридичних осіб інших держав.

Як ми бачимо, на сьогодні переважне значення має колективна форма власності, яка представлена акціонерними товариствами закритого та відкритого типу в залежності від способу продажу акцій. Розвиток АТ сприяє концентрації виробництва, централізації капіталу, але з іншого боку – монополізації економіки, що негативно впливає на подальший розвиток підприємництва. Разом з тим слід відзначити, що постійно зростає кількість об'єктів, які в ході приватизації переходять до індивідуального власника, тобто набувають приватної форми власності.

В свою чергу, приватна власність дає можливість реалізувати індивідуальну підприємливість, виявити самостійність, оригінальність, пробуджує в людині економічну активність, зацікавленість та відповідальність

за результати праці, тобто активізує економічне життя. До того ж, приватна власність сприяє демонополізації економіки, посилює в ній конкурентні начала, робить її більш гнучкою, здатною до швидкого саморегулювання.

Табл 1. - Кількість об'єктів, які набули приватної форми власності в ході роздержавлення

Станом на	Кількість, одиниць	Питома вага від загальної кількості реформованих, %
01.01.94	24	0,7
01.01.95	766	6,5
01.01.96	2100	7,5
01.01.97	5428	11,4
01.01.98	8268	14,8
01.01.99	10373	16,9
01.01.2000	13075	19,9
01.01.2001	16159	22,5
01.01.2002	19730	25,4
01.07.2002	21630	26,7

Більшість організацій приватної власності належать до оптової і роздрібною торгівлі, та надання колективних, громадських і особистих послуг. Слід відзначити, що діяльність зазначених об'єктів була результативною. Наприклад, в I півріччі 2002 року обсяг роздрібного товарообороту реформованих підприємств роздрібною торгівлі в цілому по Україні був в 2,8 раза більший, ніж товарооборот підприємств державної та комунальної форм власності.

Це підтверджує дію об'єктивного економічного закону відповідності форм власності рівню розвитку продуктивних сил і усунювання виробництва, згідно з яким підприємства з низьким рівнем розвитку продуктивних сил найбільш ефективно функціонують на основі приватної форми власності. Таким чином, створення класу ефективних власників, зацікавлених не тільки в збільшенні своїх прибутків, а і в зростанні ефективності роботи підприємства, буде сприяти розвитку економіки.

На жаль, роздержавлення в Україні не завжди забезпечує поліпшення економічних показників суб'єктів господарювання, які змінили форму власності.

Так, за результатами діяльності в I півріччі 2002 року збитково працювало 60,4% реформованих підприємств. За видами економічної діяльності найбільше таких підприємств спостерігалось у транспорті та зв'язку (73,8% від загальної кількості підприємств вказаного виду діяльності), будівництві (68,6%), промисловості (63,9%). Чистий прибуток (сальдо) підприємств з реформованою власністю був негативним, в той час, як обсяг чистого прибутку в цілому по Україні був позитивним.

Процес роздержавлення буде більш суттєво впливати на підйом національної економіки, якщо від набуде інвестиційного характеру. Тому, що

інвестиції сприятимуть трансформації і модернізації економіки, створенню робочих місць, прискоренню розвитку підприємництва. Інвестиції стимулюють процес реструктуризації виробництва, забезпечують його стійкість, дають можливість його укріплення та конкурентоспроможності продукції на вітчизняних та зарубіжних ринках.

Тільки за 1 півріччя 2002 року за реформованою власністю в Україні підприємствами освоєно 2852,6 млн.грн. інвестицій в основний капітал, що становило 23,6% від загального обсягу освоєних інвестицій. Проти відповідного періоду минулого року обсяги капітальних вкладень зросли на 32,3%.

Серед регіонів України найбільш значні обсяги інвестицій в основний капітал вкладено підприємствами, які змінили форму власності у Сумській, Запорізькій, Чернігівській, Черкаській та Донецькій областях. Поряд з цим, у Закарпатській, Рівненській, Луганській областях, у містах Севастополі та Києві такими підприємствами в 1 півріччі 2002 року освоєно лише 3,2-10,1 відсотка від загального обсягу інвестицій.

Необхідно підкреслити, що значне підвищення обсягів виробництва в тих або інших видах економічної діяльності може призводити до збільшення інвестицій в основний капітал за рахунок власних коштів підприємств. Це важливо тому, що в останні роки переважну частку усіх інвестицій в основний капітал (більше 90%) підприємства з реформованою власністю освоїли за рахунок власних коштів.

На жаль, в Україні надходження грошових коштів від приватизації не виступають в якості інвестиційних ресурсів, а використовуються на соціальні виплати населенню, покриття дефіциту бюджету і т.п.

Важливу роль в розвитку економіки відіграє впровадження наукових розробок, новітніх технологій, використання в повному обсязі внутрішніх технологічних можливостей. Удосконалення технологій сприяє поліпшенню якості продукції, підвищенню її конкурентоспроможності, зменшенню витрат на виробництво, економії матеріальних та енергоресурсів. Разом з тим підприємства, які змінили форму власності, цьому питанню приділяють ще недостатньо уваги.

В 2001 році наукові дослідження та розробки виконували 219 наукових організацій, які змінили форму власності, що на 9,5% менше, ніж у 2000 році. Обсяг наукових та науково-технічних робіт, виконаних зазначеними організаціями, складав тільки 13,3% від загального обсягу по наукових організаціях України.

Впровадженням інновацій у промисловості у 2001 році займалось 828 підприємств, які змінили форму власності, або 17,7% від загальної їх кількості. Основним напрямком інноваційної діяльності для більшості реформованих підприємств було оновлення продукції, яке спостерігалось в основному на підприємствах легкої та харчової промисловості. Прогресивні технологічні процеси впроваджувало лише кожне четверте інноваційно активне роздержавлене підприємство.

Виходячи з вищевикладеного, вважаємо, що підвищенню ефективності процесу роздержавлення власності в Україні буде сприяти:

- стабілізація соціально-економічного становища в країні;
- збільшення інвестицій в основний капітал, що безпосередньо вплине на зростання обсягів виробництва продукції та послуг;
- підвищення якості та конкурентоспроможності продукції на базі науково-технічного прогресу;
- удосконалення діючої нормативно-правової бази.

Література:

1. Статистичний щорічник "Харківська область в 2001 році". – Харків. Обласне управління статистики, 2002.
2. Статистичний бюлетень "Про діяльність підприємств, які змінили форму власності", – Київ. Державний комітет статистики України, 2002. З. Т. Коляда. Про ефективність використання коштів від приватизації державного майна // Економіка України. – 2002. - №7.

Поступило в редакцію 9.07.2002

УДК 65.012.32

С.П. Захарченко

ОЦЕНКА РИСКА КРЕДИТНОГО ПОРТФЕЛЯ

Кредитный риск находится в прямой зависимости от качества кредитного портфеля. Кредитный портфель – это результат деятельности банка по предоставлению кредитов, который представляет собой совокупность всех выданных банком кредитов за определенный период времени. Качество оценки риска кредитного портфеля становится особенно актуальной в связи с диверсификацией банками своих операций.

Важно отметить, что объем активов (их количественная оценка), взятый сам по себе, не может претендовать на объективность анализа деятельности банка. Согласно международной практике оценивается не объем, а качество активов. Задача оценки надежности банка в том и состоит, чтобы определить безнадежные (проблемные, безвозвратные) активы, оцененные по реальной стоимости, а не той, которая отражена в бухгалтерских книгах. В этой связи показатель объема кредитов, в том числе рассматриваемый по удельному весу к общему объему активов, с позиции системы оценки надежности балансовой деятельности не представляет значительного интереса. Может случиться так, что банк благодаря значительному капиталу так разместил средства, так увеличил свои активы, что это затруднило возвращение ссуд и снизило эффективность банковской деятельности. Необоснованный рост кредитного портфеля может стать причиной недостаточной его надежности.

Следует отметить, что украинский банковский сектор в настоящее время еще находится в состоянии эйфории от роста кредитной экспансии, хотя на рынке явно проступают признаки неблагополучия. В России же отрезвление наступило примерно в начале 2002 г.: за прошлый год объем выданных крупнейшими банками кредитов увеличился на 61%, а за первое полугодие 2002 г. – лишь на 15%. Украинские банки за первое полугодие – на 27,14%.

ОГЛАВЛЕНИЕ

<i>Е. А. Довгаль</i> О некоторых последствиях членства Украины в ВТО.....	3
<i>О. А. Варганова</i> Финансово-экономические механизмы развития производства и обновления промышленного потенциала	7
<i>Н.О.Кондратенко, Н.М.Пантелеева</i> Про можливість мінімізації витрат енергії на протязі дня у межах регіону.....	9
<i>Т.М.Чечетова-Терашвили</i> Позиционирование предприятия в конкурентной среде.....	13
<i>И.И.Склярчук</i> Проблемы функционирования рынка труда в малых городах Харьковской области	16
<i>Н.М.Журба</i> Проблеми створення сприятливого інвестиційного клімату	23
<i>О. А. Карлова, С.М. Дудаков</i> Американські депозитарні розписки на українському ринку	25
<i>Н.В.Бондаренко, Я.А.Максименко</i> Роздержавлення власності як фактор розвитку перехідної економіки України	33
<i>С.П. Захарченко</i> Оценка риска кредитного портфеля.....	36
<i>И.В.Цапцина</i> Научные разработки и получение авторского вознаграждения	40
<i>М.А.Шеломкова</i> Пути и способы урегулирования проблемы несвоевременного погашения долговых обязательств.....	43
<i>Р.И. Гуцул</i> Выбор приоритетных направлений оценки финансового состояния предприятия.....	46
<i>Е.М.Гелеверя</i> Социально-экономические аспекты реформирования жилищной сферы	49
<i>О. Ф. Балацкий, В. А. Садовский</i> Повышение эффективности внедрения достижений науки и техники в практику здравоохранения	54

Наукове видання

**ВІСНИК
НАЦІОНАЛЬНОГО ТЕХНІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ "ХПІ"**

Збірник наукових праць

Тематичний випуск

**"Технічний прогрес
та ефективність виробництва"**

Випуск №8-2 2002

Технічний редактор Дякова Н.М.
Відповідальний за випуск Матросов О.Д.

Підписано до друку "24" жовтня 2002 р. Формат 60x84 1/16.
Папір Сору Рарег. Друк - різнографічний . Ум.друк.арк. 16,2. Обл.-
вид.арк. 17,2 Тираж 300 прим. Зам. № 4

Друк ПФ Антіква
м.Харків, вул. 23 серпня, 31-б
тел. 176-855, 176-856